

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ROČNÍK CXV

ARCHEOLÓGIA 31

BRATISLAVA 2021

**ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA
ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI**

**ROČNÍK / VOLUME CXV
A R C H E O L Ó G I A 31**

Recenzovaná publikácia / Peer-Reviewed Publication
Vychádza raz ročne / Published Once a Year
Otvorený prístup / Open Access
<https://archeologickemuzeum.sk>

Predseda redakčnej rady / Head of Editorial Board:
PhDr. Juraj Bartík, PhD.

Redakčná rada / Editorial Board:
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal, PhD., PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD.,
Mgr. David Parma, Ph.D., Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc.,
PhDr. Vladimír Turčan, Dr. Eric Vrba

Zostavovateľ / Edited by:
Mgr. Martin Hanuš, PhD.

Grafický návrh / Graphic Design: Martin Hanuš
Počítačové spracovanie / Graphic Layout: Michal Hricko – mh2
Preklad do cudzích jazykov / Translations: Stephanie Staffen, Kristián Elschek, Viera Tejbusová,
Paul Mitchell a autori

Dátum vydania / Date of Issue: 2021
<https://doi.org/10.55015/zbsnm.arch.2021>

Príspevky sú indexované a evidované v databázach / Articles are indexed and covered in:
SCOPUS, EBSCO

Za obsah a znenie príspevkov zodpovedajú autori / Authors are responsible for their contributions

Redakcia / Office: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum,
Žižkova 12, P. O. Box 13, SK – 810 06 Bratislava, archeologia.editor@snm.sk

Vydavateľ a distribútor / Publisher and Distributor:
Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, IČO 00164721

Tlač / Print: Ultra Print, s. r. o.
Náklad / Print Run: 300 kusov / pieces

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum

ISBN 978-80-8060-515-5
ISSN 1336-6637

OBSAH / CONTENTS

ŠTÚDIE / STUDIES

DUŠAN VALENT – PAVOL JELÍNEK – IVAN LÁBAJ	
The Death-Sun and the Misidentified Bird-Barge: A Reappraisal of Bronze Age Solar Iconography and Indo-European Mythology.....	5
“Slnko smrti” a mylne interpretovaná slnečná bárka: Prehodnotenie solárnej ikonografie doby bronzovej a indoeurópskej mytológie	40
PAVOL ŠTEINER – JAKUB GODIŠ	
K nálezom keramiky otomansko-füzesabonského kultúrneho komplexu z Kamenína.....	45
On the Findings of the Otomani-Füzesabony cultural complex from Kamenín	70
VLADIMÍR MITÁŠ – JÁN RAJTÁR – JÁN TIRPÁK	
Ďalšie predmety z doby bronzovej z Cífer-Pácu	73
Other Bronze Age artefacts from Cífer-Pác	88
JURAJ BARTÍK – ZDENĚK FARKAŠ	
Hromadný nález bronzov Buková I	89
Bronzehort Buková I	103
DAVID PARMA – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ – JAN PETŘÍK – FRANTIŠEK TRAMPOTA	
Zlomkový depot z mladší doby bronzové z Velkých Bílovic (okr. Břeclav)	107
Brucherzhort aus der jüngeren Bronzezeit aus Velké Bílovice (Bez. Břeclav)	139
VIOLETTA REITER – HELGA SEDLMAYER – KARL GROSSSCHMIDT – ROBERT LINKE	
Ein zoomorphes Ausgussgefäß der frühen Hallstattkultur aus Rannersdorf, Niederösterreich.....	143
A zoomorphic spouted vessel of the Early Hallstatt Culture from Rannersdorf, Lower Austria	166
GERTRÚDA BŘEZINOVÁ	
Branč v dobe laténskej	167
Branč in the La Tène period	187
ROBERT IVÁN	
Pece z rímskeho dočasného tábora v Cíferi-Páci.....	189
Öfen aus dem römischen Feldlager in Cífer-Pác.....	198
DAVID VÍCH – JAN JÍLEK – JIŘÍ MILITKÝ – MICHAL HLAVICA – JIŘÍ KMOŠEK – JAN MARTÍNEK	
Mařínské hradiště a jeho okolí v době římské	199
Mařín hillfort and its surroundings in the Roman period	236
MICHAL HOLEŠČÁK	
Hroty šípov spod vrchu Vtáčnik pri Banskej Štiavnici	241
Arrowheads from the slope of Vtáčnik hill by Banská Štiavnica.....	247

RADOSLAV ČAMBAL – MAREK BUDAJ – DAGMAR GROSSMANNOVÁ	
Stredoveké a novoveké militária, súčasti výstroja a numizmatické nálezy z Plaveckého Podhradia.	249
Medieval and modern militaria, items of equipment and numismatic finds from Plavecké Podhradie.	333
PETR ŽÁKOVSKÝ – PATRICK BÁRTA – JIŘÍ HOŠEK – JINDŘICH ŠTEFFL	
Nález vrcholně středověkého dlouhého meče na Lipské hoře	345
Find of a high medieval longsword at Lipská hora	366
MARTIN HANUŠ	
Súbor skla z výskumu majera Nitrianskej kapituly a kláštora benediktínov v Ludaniciach. ...	369
Set of glass from excavations of a farmstead belonging to the Chapter of Nitra and from the Benedictine Monastery in Ludanice	380

RECENZIE / REVIEWS

ZDENĚK FARKAŠ	
Vítězoslav Struhár a kol.: Mysterium Liskovskej jaskyne	383
VLADIMÍR TURČAN	
Marek Budaj – Luboš Polanský: Uhorské středověké dukáty ze sbírky Národního muzea. ...	385

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

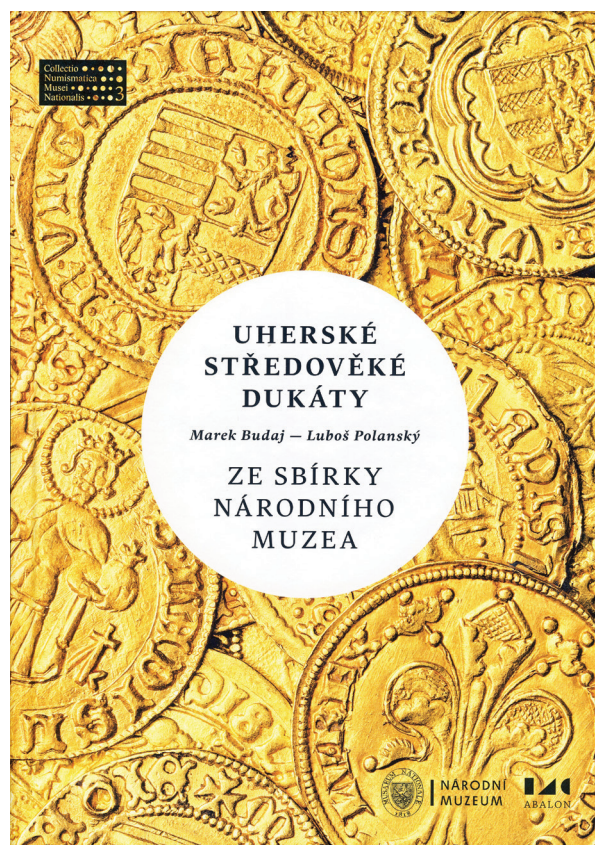
VLADIMÍR TURČAN	
Zborník Slovenského národného múzea 105–114, Archeológia 21–30, 2011–2020. Obsah ročníkov – menný a tematický register / Volume Contents – Name and Thematic Index	387

Marek Budaj – Luboš Polanský: Uhorské stredoveké dukáty ze zbírky Národního muzea. Národní muzeum / Abalon, Praha 2020, strán 400, farebné ilustrácie v texte. ISBN 978-80-7036-617-2.

Spracovávanie starých múzejných fondov je lákavé a zároveň odrádzajúce. Lákavé preto, že v depozitároch možno nájsť unikátne artefakty a štúdiom príslušných archívnych prameňov odhalí ich netušené historické kontexty; odrádzajúce preto, lebo práca s „uležaným“ materiálom je náročná nielen na čas, ale z hľadiska dnešných požiadaviek aj s nedostatočne zdokumentovanými nálezovými okolnosťami, resp. ich úplnou absenciou. Náročnosť vzrastá, ak stojí bádateľ pred výzvou spracovať do publikačnej podoby kolekcie v inej, než „materskej“ zbierkotvornej inštitúcii.

Pred túto výzvu bol postavený jeden z autorov, popredný slovenský numizmatik M. Budaj (kurátor SNM-Historického múzea) pri spracovaní zbierky zlatých uhorských razieb z rokov 1325–1540, uložených v Národnom muzeu v Prahe. Ďalší z autorov, L. Polanský z materskej zbierkotvornej inštitúcie, zas musel absolvovať rozsiahle „sondy“ do dejín múzea, archívov a v starej dokumentácii, vrátane katastrálnych máp. Po zbierkach v Budapešti a vo Viedni ide o vôbec najrozsiahlejšiu a najkompletnejšiu kolekciu svojho druhu. Publikácia vyšla v edícii COLLECTIO NUMISMATICA MUSEI NATIONALIS. Obsahovo je rozčlenená do štyroch kapitol (história zbierky, jej zhodnotenie, prehľad nálezov z českého územia, katalóg).

Počiatok akvizičnej činnosti numizmatického materiálu je spojená už so vznikom Národného muzea. V práci sú stručne charakterizované jednotlivé etapy činnosti tejto renomovanej zbierkotvornej inštitúcie vrátane konkrétneho dobového politického pozadia a personálií, od náhodne získavaných kolekcii až po systematické budovanie a katalogizáciu zbierok. Aktuálne obsahuje numizmatická kolekcia neuveriteľných 640 000 položiek, pričom, ako sa v publikácii uvádza, „nebohemikálna“ časť je spracovaná len čiastočne. Predmetná monografia je teda do istej miery splatením tohto dlhu; treba kvitovať, že vybraná bola práve táto veľmi kvalitná kolekcia

formovaná z rôznych zdrojov (dary, kúpa, konfiškáty).

Zaujímavá je časť venovaná pátraniu po nálezových okolnostiach a historických súvislostiach, spätých so získaním dukátov do zbierok múzea. Niektorí z pôvodných vlastníkov predmetných mincí patrili k výrazným osobnostiam českého spoločenského a podnikateľského života (F. Palacký, A. Jirásek, J. Dobřenský, rod Steinbrenerovcov). Autorom sa po detailnom pátraní v archívnych fondoch podarilo vo viacerých prípadoch spresniť lokalizáciu niektorých nálezových súborov. Čitateľ sa síce pre množstvo sprístupnených archíválií, starých plánov a iných dôležitých detailov v týchto častiach monografie ľahko stratí, ide však o objavné informácie nielen z hľadiska dejín zberateľstva a múzejníctva, ale napr. aj vývoja mestského urbanizmu. Rozloženie lokalizovaných nálezov dávajú autori do súvislosti s diaľkovými obchodnými trasami a s nimi spojenými aktivitami.

Kvalita a rýdzosť publikovaných mincí bola vyhodnotená röntgenovou fluorescenčnou (XRF) analýzou. Autori konštatovali rozdiely v obsahu vzácneho kovu v závislosti od razieb

konkrétnych panovníkov, ale aj mincovní. Poukázali na skutočnosť, že rýdzosť zlata počas vyše dvesto ročného obdobia ich razenia kolísala, napriek tomu si udržali vysokú kvalitu, čo s odrazilo aj akceptovaním dukátov na európskych trhoch. Výsledky XRF analýzy sú spracované v samostatnej prehľadnej tabuľke.

V monografii je publikovaných 446 uhorských stredovekých dukátov. Každá minca je spracovaná precízne v katalógu, ktorý tvorí takmer polovicu rozsahu publikácie. Katalóg je členený podľa panovníkov a v rámci toho na základe abecedného poradia príslušných mincovní. V prípade variant sú mince zoradené podľa váhy. Uvedený je panovník, mincovňa s príslušným správcom komory, opis, váha, rozmery, výsledky XRF analýzy, literatúra s nasmerovaním na publikované analógie, ktoré boli relevantné pri určovaní jed-

notlivých numizmatických položiek a inventárne číslo. Každá minca je dokumentovaná kvalitnými fotografiami averzu a reverzu. Ich stav uvedený nie je, možno však dedukovať, ako naznačujú uverejnené fotografie, že ide o kvalitnú zachovanosť. Pre zvýšenie informačnej hodnoty sú mince vyobrazené v katalógu zväčšené v pomere 1,7 : 1. Už pri listovaní práce čitateľ zistí, že ide o prehľadnú štruktúru, v ktorej nie je problém sa orientovať.

Na záver publikácie je pripojené rozsiahle anglické zhrnutie, vzhľadom na spracovanú tému mohlo byť snáď aj v nemeckom a maďarskom jazyku. Kniha je zásadným príspevkom nielen k numizmatickému, ale aj historickému bádaniu minimálne v strednej Európe.

Vladimír Turčan